

رابطه بین الگوهای ارتباطی و تحمل پریشانی زنان متأهل: نقش واسطه‌ای جو عاطفی خانواده

نارین عباسی^۱ سمیه کشاورز^{۲*} علیرضا کاکاوند^۳

چکیده

هدف از پژوهش حاضر بررسی نقش واسطه‌ای جو عاطفی خانواده در رابطه بین الگوهای ارتباطی با تحمل پریشانی زنان متأهل بود. طرح پژوهش حاضر همبستگی از نوع الگویابی تحلیل مسیر و نمونه پژوهش حاضر ۲۱۷ نفر از زنان متأهل شهر تهران در سال ۱۴۰۰ بود که به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. ابزار پژوهش شامل پرسشنامه‌های الگوهای ارتباطی زوجین، جو عاطفی خانواده و تحمل پریشانی بود. اطلاعات جمع‌آوری شده از طریق روش الگویابی تحلیل مسیر تحلیل و نتایج نشان داد که رابطه معنی‌داری بین الگوهای ارتباطی زنان متأهل و تحمل پریشانی با نقش واسطه‌ای جو عاطفی خانواده وجود دارد. جو عاطفی نقش واسطه‌ای معناداری در رابطه بین ارتباط سازنده متقابل ($P\text{-value} = 0/001, \beta = 0/22$) و ارتباط اجتناب متقابل ($P\text{-value} = 0/001, \beta = -0/19$) و تحمل پریشانی دارد. براساس یافته‌های پژوهش لازم است که در رابطه با عوامل زمینه‌ساز و سببی مانند الگوهای ارتباطی و جو عاطفی خانواده که موجب اثرگذاری بر تحمل پریشانی زنان متأهل می‌شود مداخله انجام شود تا نسبت به ارتقاء تحمل پریشانی زنان متأهل اقدام شود.

اطلاعات مقاله

تاریخ دریافت: ۱۳/۰۳/۱۴۰۲
 تاریخ پذیرش: ۲۹/۰۸/۱۴۰۲

نوع مقاله: پژوهشی اصیل

واژگان کلیدی

الگوهای ارتباطی، تحمل پریشانی، جو عاطفی خانواده

ارجاع به مقاله:

عباسی، نارین؛ کشاورز، سمیه؛ کاکاوند، علیرضا. (۱۴۰۲). رابطه بین الگوهای ارتباطی و تحمل پریشانی زنان متأهل: نقش واسطه‌ای جو عاطفی خانواده مطالعات زن و خانواده، ۱۱(۴)، ۸۴-۱۰۱. DOI. 10.22051/jwfs.2024.42244.2920

مقدمه

رضایت زوجین یکی از مهم‌ترین عواملی است که سبب پایداری زندگی زناشویی می‌شود و جو عاطفی بین زوجین، الگوهای ارتباطی بین آن‌ها و تحمل پریشانی^۱ از مهم‌ترین عواملی هستند که سبب رضایت از زندگی در زوجین شده و پایداری زندگی زناشویی را سبب می‌شوند (مهرپویا و همکاران، ۲۰۲۱؛ دورلی^۲ و همکاران، ۲۰۱۹). در رابطه با زندگی زناشویی، تحمل پریشانی یکی از مهم‌ترین متغیرهای توانایی زوجین در تحمل شرایط اضطراب‌آفرین است که در زندگی رخ می‌دهد و می‌تواند بر روابط زناشویی زوجین تأثیر بگذارد. در مورد نقش تحمل پریشانی در زندگی زناشویی، می‌توان آن را به‌عنوان یک مهارت یا توانایی در نظر گرفت که می‌تواند به زوج‌ها در افزایش سازگاری و رفع مشکلات کمک کند (شهابی و همکاران، ۲۰۲۱). جو عاطفی^۳ خانواده از جمله عواملی است که با تحمل پریشانی در ارتباط است (انصافداران و همکاران، ۲۰۲۲). مؤثرترین عامل در پیش‌بینی رفتارهای افراد در بزرگسالی، خانواده و جو عاطفی شکل‌گرفته در محیط خانواده است. بر این اساس، برخی از مطالعات جو عاطفی خانواده را به‌عنوان عامل مهمی در شکل‌دادن به عواطف اعضای خانواده گزارش کردند (کاستا^۴ و همکاران، ۲۰۱۹).

عبدالملکی و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهش خود بین جو عاطفی خانواده و کنترل عواطف در افراد معتاد ارتباط معنادار یافتند. نحوه تعامل افراد با یکدیگر در شکل‌گیری جو عاطفی خانواده تأثیر دارد و می‌تواند در بازخوردهای عاطفی و رفتاری در زمان‌های خاص مؤثر باشد (جانسون^۵، ۲۰۱۹). نحوه تعامل افراد براساس الگوهای خانوادگی مشخص می‌شود و می‌توان گفت که الگوی ارتباطی خانواده با جو عاطفی خانواده مرتبط است (رشیدی و همکاران، ۲۰۱۷). شاهمرادی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهش خود بین جو عاطفی خانواده و الگوهای ارتباطی و عواطف اعضای خانواده در دانشجویان ارتباط معنادار یافتند.

ارتباط مؤثر ستون فقرات هر رابطه موفق است (صابری فرد و حاجی اربابی، ۱۳۹۷)، وقتی زوج‌ها بتوانند افکار و احساسات خود را برای یکدیگر بازگو کنند نه تنها صمیمی‌تر می‌شوند، بلکه از ایجاد سوءتفاهم هم جلوگیری می‌شود و این‌گونه می‌توانند به دنیای یکدیگر وارد شوند و از دریچه

^۱ Distress Tolerance

^۲ Doorley

^۳ Emotional Atmosphere

^۴ Costa

^۵ Johnson

دیدگاه و جهان‌بینی یکدیگر به زندگی بنگرند. افرادی که در روابط زناشویی خود شکست خورده و روابط همراه با تعارض را تجربه می‌کنند رضایت از زندگی پایینی دارند و همین امر سبب می‌شود که اختلال‌های جسمانی و روانی در این افراد افزایش یابد (ژو^۱ و همکاران، ۲۰۱۸)؛ بنابراین الگوهای ارتباطی می‌تواند روی جو عاطفی خانواده تأثیرگذار باشد. همچنین جو عاطفی خانواده در شکل‌گیری هیجان‌های افراد نقش مهمی دارد (صابری فرد و حاجی اربابی، ۱۳۹۸). با توجه به اینکه نقش زنان در تحکیم بنیان خانواده و ایجاد جو عاطفی مثبت در خانواده از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و در نتیجه نحوه الگوهای ارتباطی و تحمل پریشانی زنان می‌تواند در جو عاطفی و آرامش خانواده نقش مهمی را داشته باشد، اهمیت انجام پژوهش در این زمینه ضروری به نظر می‌رسد. بنابر آنچه گفته شد و همچنین عدم وجود پژوهشی که متغیرهای موردنظر را در یک الگوی ساختاری بررسی کرده و به نقش متغیرهای واسطه‌ای در این زمینه پرداخته باشد، سؤال اصلی پژوهش حاضر این است که آیا جو عاطفی خانواده به‌عنوان متغیر واسطه‌ای در رابطه بین الگوهای ارتباطی زنان متأهل با میزان تحمل پریشانی نقشی ایفا می‌کند و اینکه آیا این مدل از برازش مناسبی برخوردار است؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر به لحاظ هدف از نوع بنیادی، به لحاظ رویکردی نظری از نوع کمی و به لحاظ روش از نوع پژوهش همبستگی از طریق الگویابی تحلیل مسیر است. جامعه آماری پژوهش حاضر، شامل تمامی زنان متأهل دارای سنین ۲۰ تا ۵۰ سال ساکن شهر تهران و دارای تحصیلات مقاطع دیپلم به بالا است. درباره حجم نمونه در پژوهش‌های مربوط به روش پژوهش همبستگی از نوع الگویابی تحلیل مسیر نظرات گوناگون وجود دارد ولی همه بر این موضوع توافق دارند که الگویابی تحلیل مسیر، شبیه تحلیل عامل از فنون آماری است که با نمونه بزرگ قابل اجرا است (تاباکنیک و فیدل^۲، ۲۰۰۱). بومسما^۳ (۱۹۸۳) به نقل از تاباکنیک و فیدل (۲۰۰۱) حداقل حجم ۲۰۰ نفر را برای برازش مدل کافی دانسته است. گروه نمونه پژوهش حاضر (پس از حذف داده‌های ۳۳ نفر که به‌طور ناقص به پرسشنامه‌ها پاسخ داده بودند) شامل ۲۱۷ نفر بود که به‌شکل پیمایش اینترنتی در یک بازه زمانی ۲ ماهه و به روش نمونه‌گیری دردسترس انتخاب شدند. معیارهای ورود به پژوهش شامل داشتن تأهل، داشتن سن ۲۰ تا ۵۰ سال و رضایت آگاهانه برای شرکت در پژوهش و معیار خروج از پژوهش نیز،

^۱ Zhu

^۲ Tabachnick & Fidell

^۳ Boomsma

ناقص بودن اطلاعات ارائه شده بود. ابزارهای پژوهش شامل پرسشنامه تحمل پریشانی (سیمونز و گاهر^۱، ۲۰۰۵)، پرسشنامه جو عاطفی خانواده (نوردگه، ۱۳۷۳) و پرسشنامه الگوهای ارتباطی زوجین (کریستینسن و سالووی^۲، ۱۹۸۴) بود.

یافته‌ها

میانگین سنی و انحراف معیار شرکت‌کنندگان پژوهش $34/71 \pm 7/78$ بود. پس از بررسی مفروضه‌های الگویابی تحلیل مسیر، برای بررسی نقش میانجی جو عاطفی خانواده در ارتباط الگوهای ارتباطی زوجین با تحمل پریشانی در زوجین از نرم‌افزار AMOS24 برای تحلیل داده‌ها استفاده شد. به‌طورکلی شاخص‌های برازش الگو نشان دادند که الگوی پژوهش از برازش مطلوبی برخوردار است. نتایج نشان داد الگوهای ارتباطی زنان متأهل بر تحمل پریشانی آن‌ها تأثیر معنادار داشته‌است. مقادیر β استانداردشده و آزمون معناداری t اثرات مستقیم متغیرهای ارتباط سازنده متقابل، ارتباط کناره-گیری/توقع و اجتناب متقابل با تحمل پریشانی نشان می‌دهد که فرضیه مطرح شده در ارتباط با وجود رابطه بین الگوهای ارتباطی زنان متأهل با تحمل پریشانی با ۹۵ درصد اطمینان مورد تأیید است. است.

جدول ۱. ضرایب و معناداری اثرات غیرمستقیم الگوهای ارتباطی بر تحمل پریشانی زنان متأهل

متغیر ملاک	متغیر پیش‌بین	نوع اثر	ضریب استاندارد نشده	β استاندارد شده	آماره سوپل	p -value
تحمل پریشانی	ارتباط سازنده متقابل (به‌واسطه‌ی جو عاطفی خانواده)	غیرمستقیم	۰/۹۳	۰/۲۲	۳/۸۴	۰/۰۰۱
تحمل پریشانی	ارتباط کناره‌گیری/توقع (به‌واسطه‌ی جو عاطفی خانواده)	غیرمستقیم	-۰/۴۴	-۰/۰۹	۱/۰۶	۰/۱۲
تحمل پریشانی	ارتباط اجتناب متقابل (به‌واسطه‌ی جو عاطفی خانواده)	غیرمستقیم	-۰/۸۵	-۰/۱۹	۳/۵۷	۰/۰۰۱

مقادیر β استانداردشده و آزمون معناداری t اثر مستقیم متغیر جو عاطفی خانواده با تحمل پریشانی و همچنین مقادیر اثرات مستقیم متغیرهای ارتباط سازنده متقابل، ارتباط کناره‌گیری/توقع و اجتناب متقابل با تحمل پریشانی نشان می‌دهد که فرضیه مطرح شده در ارتباط با وجود رابطه بین الگوهای

¹. Simons & Gaher

². Christensen & Sullaway

ارتباطی زنان متأهل با جو عاطفی خانواده با ۹۵ درصد اطمینان مورد تأیید است. جهت بررسی اثر متغیر میانجی جو عاطفی خانواده در رابطه بین الگوهای ارتباطی با تحمل پریشانی زنان متأهل، از آزمون سوبل استفاده شد که نتایج حاصل از آن در جدول ۱ ارائه شده آنچه از نتایج جدول فوق برمی آید این است که از میان الگوهای ارتباطی زنان متأهل، مؤلفه‌های ارتباط سازنده متقابل و مؤلفه ارتباط اجتناب متقابل اثر غیرمستقیم به واسطه‌ی جو عاطفی خانواده بر تحمل پریشانی آن‌ها دارند ($P < 0.05$). همچنین نتایج نشان می‌دهد که مؤلفه ارتباط کناره‌گیری/توقع اثر غیرمستقیم به واسطه جو عاطفی خانواده بر تحمل پریشانی زنان متأهل نداشته است.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج آماری نشان داد که رابطه معنی‌داری بین مؤلفه‌های سازنده متقابل و اجتناب متقابل زنان متأهل و تحمل پریشانی با نقش واسطه‌ای جو عاطفی خانواده وجود دارد. این نتایج با یافته‌های پژوهش‌های انجام شده توسط شاهدوست و همکاران (۲۰۱۸)، صابری فرد و حاجی اربابی (۱۳۹۸)، رشیدی و همکاران (۲۰۱۷) هم‌سو است و این پژوهش‌ها نیز بین الگوهای ارتباطی با تحمل پریشانی و بین الگوهای ارتباطی با جو عاطفی خانواده ارتباط معناداری گزارش کرده‌اند.

راهبردهای مقابله‌ای به افراد کمک می‌کند تا با عوامل استرس‌زا و پریشان‌کننده کنار بیایند و در نتیجه تحمل پریشانی در افراد بالا می‌رود (لوهمان و جارویس، ۲۰۰۰). به نظر می‌رسد توانایی فرد برای تحمل پریشانی بر انواع رفتارهایی که افراد برای مقابله با پریشانی استفاده می‌کنند تأثیر می‌گذارد. به‌طور خاص، افرادی که تحمل پریشانی در آن‌ها پایین است، تمایل دارند با استفاده از رفتارهای مقابله‌ای غیرمفید، مانند اجتناب، نگرانی و نشخوار فکری با پریشانی کنار بیایند (لاس و همکاران، ۲۰۲۰)؛ بنابراین می‌توان بیان کرد که در خانواده‌هایی با الگوی ارتباط مثبت و سالم افراد از مهارت‌های مقابله‌ای مثبت استفاده می‌کنند که همین امر سبب افزایش تحمل پریشانی در افراد می‌شود. جو عاطفی مطلوب باعث شکل‌گیری الگوهای ارتباطی سازنده در زنان می‌شود و این می‌تواند روی تحمل پریشانی زنان تأثیر بگذارد و در شرایط استرس‌زا پاسخ‌های سازگارانه و منطقی به هیجانات منفی خود دهند. مدل انتخابی الگوی ارتباطی زنان متأهل نشأت گرفته از جو عاطفی و روش تربیتی خانواده‌ای است که در آن رشد و پرورش یافته‌اند. هر قدر جو عاطفی خانواده مثبت و سالم باشد و از روش‌های تربیتی مقتدرانه و صمیمانه استفاده شود، همه اعضا خانواده نظرات و

احساسات خود را بدون ترس بیان کنند، در تعارضات و مشکلات به مشورت با یکدیگر بپردازند و استقلال یکدیگر را سلب نکنند، باعث می‌شود تا افراد خانواده به‌خصوص مادران که نقش مهمی را در تربیت فرزندان دارند، هیجان‌های منفی خود را کنترل کنند و در برابر تعارضات پاسخ‌های سازگارانه و منطقی بدهند و درجه ابهام، بلا تکلیفی و حتی دردهای جسمانی کمتری را تجربه کنند. در نتیجه این افراد در برابر پریشانی و هیجانات منفی خود تحمل بالایی را نشان می‌دهند.

در الگو ارتباطی سازنده به علت بالا بودن مهارت‌های ارتباطی و مشارکت طرفین در حل تعارضات، درک طرفین و رضایت زناشویی افزایش می‌یابد. در این الگو زنان از هویت سالم و رضایت زناشویی بیشتری برخوردار هستند و چون جو عاطفی شکل‌گرفته در خانواده بسیار صمیمانه و حمایت‌گر است، مهارت‌های کنترل عواطف منفی نیز افزایش یافته و این مهارت‌ها به‌نوبه خود بر کارکرد کلی خانواده نیز تأثیر مثبت می‌گذارد. در الگوی ارتباطی اجتناب متقابل، دوری از حل تعارض و انکار مشکل موجب باقی ماندن و حل نشدن تعارضات می‌شود و این موضوع ممکن است برای زنان تبعات گوناگونی از جمله افسردگی، اضطراب، احساس تهایی و پریشانی و دردهای جسمانی را به همراه داشته‌باشد.

در نتیجه این رفتارهای اجتنابی موجب جو عاطفی نامطلوب و منفی خانواده می‌شود و نارضایتی زناشویی و فرزندان را در پی دارد. این عدم رضایت از ارتباط زناشویی و جو عاطفی منفی در خانواده بر روی تحمل پریشانی زنان اثر منفی می‌گذارد. این موضوع می‌تواند باعث کش مکش‌ها و پاسخ‌های نادرست و ناسازگارانه به موقعیت‌های فشارآور زندگی می‌شود. همچنین نتایج نشان داد که مؤلفه کناره‌گیری/توقع اثر غیرمستقیم به‌واسطه جو عاطفی خانواده روی تحمل پریشانی زنان متأهل ندارد و در این زمینه پژوهش همسو با این نتایج یافت نشد. در تبیین رد این فرضیه این می‌توان گفت این الگو ممکن است باعث افزایش تنش در روابط زوج شود، زیرا زنانی که در این الگو همسرشان از آن‌ها کناره‌گیری و اجتناب می‌کنند، یک نوع پیغام عدم تأیید را دریافت می‌کنند و این نشان می‌دهد که ایجاد تعامل معنادار با شریک زندگی، برای همسر خود مهم نیست. براساس یافته‌های پژوهش لازم است که در رابطه با عوامل زمینه‌ساز و سببی مانند الگوهای ارتباطی و جو عاطفی خانواده که موجب اثرگذاری بر تحمل پریشانی زنان متأهل می‌شود مداخله انجام شود تا نسبت به ارتقاء تحمل پریشانی زنان متأهل اقدام شود.

ملاحظات اخلاقی در پژوهش

رعایت اخلاق پژوهش: پژوهش حاضر مستخرج از پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره) قزوین است. این مطالعه تحت موازین اخلاقی انجام شده است. حمایت مالی: مطالعه حاضر توسط سازمان یا فردی حمایت مالی نشده است. سهم نویسندگان: مقاله حاضر برگرفته از رساله کارشناسی ارشد نویسنده یکم است و نویسنده دوم نقش استاد راهنما و نویسنده سوم نقش استاد مشاور را به عهده داشتند. تضاد منافع: این پژوهش به طور مستقیم یا غیرمستقیم با منافع شخص یا سازمانی تعارض ندارد. تشکر و قدردانی: از همه شرکت‌کنندگانی که در نگارش مقاله حاضر یاری رساندند، قدردانی می‌شود.

منابع فارسی

- شاهمرادی، سمیه؛ آقابابایی، رعنا و حبیبی، زهرا. (۱۴۰۰). رابطه الگوهای ارتباطی و جو عاطفی خانواده مبدأ با نگرش به ازدواج: نقش واسطه‌ای تمایز یافتگی. پژوهش‌های کاربردی روانشناختی، ۲(۳)، ۲۸۹-۳۰۵. 10.22059/JAPR.2021.322585.6438 [لینک]
- خودتنظیمی هیجانی و تاب‌آوری در دانشجویان دانشگاه آزاد مشهد. فصلنامه علمی پژوهشی شناخت، ۱۶(۱)، ۶۳-۴۹. 10.29252/shenakht.6.1.49 [لینک]
- عبدالملکی، سالار؛ فرید، ابوالفضل؛ حبیبی کلپیر، رامین؛ هاشمی، سیدمرتضی و قدوسی نژاد، آیت. (۱۳۹۵). بررسی رابطه جو عاطفی خانواده و کنترل عواطف با گرایش به اعتیاد. خانواده پژوهی، ۱۲(۴۸)، ۶۶۲-۶۴۹. [لینک]
- صابری فرد، فرشته و حاجی اربابی، فاطمه. (۱۳۹۸). رابطه جو عاطفی خانواده با

References

- Christensen, A., & Sullaway, M. (1984). *Communication Patterns Questionnaire* [Database record]. *APA PsycTests*. <https://doi.org/10.1037/t02529-000> [Link]
- Costa, A. P., Steffgen, G., & Vögele, C. (2019). The role of alexithymia in parent-child interaction and in the emotional ability of children with autism spectrum disorder. *Autism Research*, 12(3), 458-468. 10.1002/aur.2061 [Link]
- Doorley, J. D., Kashdan, T. B., Alexander, L. A., Blalock, D. V., & McKnight, P. E. (2019). Distress tolerance in romantic relationships: A daily diary exploration with methodological considerations. *Motivation and Emotion*, 43, 505-516. 10.1007/s11031-019-09751-3 [link]
- Ensafdar, F., Nejabat, M., Mahmoudi, A., & Shamsaei, M. (2022). Presenting a Model of Nurses' Psychological Well-Being Based on the Variables of Spiritual Health, Resilience, and Emotional

- Atmosphere of the Family during the Corona Pandemic and Its Effect on Emotional Distress Tolerance of Nurses. *Journal of Health System Research*, 18(2), 120-126. 10.48305/jhsr.v18i2.1455. [Link]
- Lass, A. N., Winer, E. S., Collins, A. C., & Rokke, P. D. (2020). The associations among distress tolerance, unhelpful coping behaviors, and symptoms of depression: A network analysis. *Cognitive Therapy and Research*, 44(6), 1077-1090. 10.1007/s10608-020-10131-2 [Link]
- Lohman, B. J., & Jarvis, P. A. (2000). Adolescent stressors, coping strategies, and psychological health studied in the family context. *Journal of youth and adolescence*, 29(1), 15-43. 10.1023/A:1005117020812. [Link]
- Mehrpouya, F., Jajarmi, M., & Mosavi, E. A. (2021). The structural relationship of communication beliefs and marital commitment: The mediating role of communication patterns. *Journal of Fundamentals of Mental Health*, 23(2). 10.22038/JFMH.2021.18257 [Link]
- Rashidi, A. R., Mohseni, Z., & Golmohammadian, M. (2017). On the role of family emotional atmosphere, perception of parenting styles, family communication patterns and perceived social support in predicting the abuse of industrial psychoactive substances in students. *Scientific Quarterly Research on Addiction*, 11(41), 103-123. [Link]
- Shahabi, S., Jenaabadi, H., & Kord Tamini, B. (2021). The Mediating Role of Marital Commitment in the Relationship between Early Maladaptive Schemas and Distress Tolerance in Married People in Kerman. *Razavi International Journal of Medicine*, 9(3), 79-84. 10.30483/RIJM.2021.254203.1053 [Link]
- Simons, J., & Gaher, R. (2005). The Distress Tolerance Scale: Development and validation of a self-report measure. *Motivation and Emotion*, 29, 83-102. [Link]
- Zhu, X., Wang, K., Chen, L., Cao, A., Chen, Q., Li, J., & Qiu, J. (2018). Together means more happiness: relationship status moderates the association between brain structure and life satisfaction. *Neuroscience*, 384, 406-416. 10.1016/j.neuroscience.2018.05.018 [Link]

© 2024 Alzahra University, Tehran, Iran.

This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0) license.